

Socrates op sneakers- tekstbronnen

P.75:

Socrates: eigenlijk een heel praktische filosofie

Socrates leefde 2500 jaar geleden in Athene. Hij werd geboren in het jaar 469 voor Christus. Zijn vader was beeldhouwer en zijn moeder vroedvrouw. Met zijn eigen vrouw Xantippe kreeg hij drie zonen. Aanvankelijk was Socrates een handwerker, naar het beroep van zijn vader, maar hij wijdde zich al snel aan het onderricht. Op de agora – het politieke

p.76:

en culturele centrum van de stad – ging hij in gesprek met eigenlijk iedereen: bestuurders, ondernemers, politici, vaklieden, kunstenaars en studenten over fundamentele kwesties in hun werk en leven. Socrates liet mensen door vragen te stellen verantwoording afleggen over hun beslissingen, nadenken over de rechtvaardiging van hun gedrag, overwegingen en redeneringen expliciet maken die tot hun standpunt leidden. Hij had veel bewonderaars, maar niet iedereen was gecharmeerd van zijn doortastende manier van vragen stellen. Hierdoor kreeg hij de bijnaam ‘de horzel van Athene’.

Socrates’ opvatting was dat het enige wat ons werkelijk gelukkig maakt is: weten wat juist is, het innerlijk vermogen om in elke situatie het goede te onderscheiden. De mens wil datgene wat hij doet goed doen. Hoe ben je een goede vader of vriend? Hoe weet je welke keuze je moet maken als manager? Wat is juist, verantwoord handelen als arts? Socrates was een meester in vragen stellen en het vormgeven van de vragende houding. Als er een kampioenschap niet-weten wordt georganiseerd, zou hij het winnen. Als geen ander spiegelde hij zijn gesprekspartner en gaf diens woorden en tegenstrijdigheden terug. Hij vertelde niet wat hij wist, maar hij vroeg door, en nodigde zijn gesprekspartner uit tot gezamenlijk onderzoek. Socrates’ motto was ‘ik weet dat ik niets weet’, waarmee hij door het Orakel van Delphi meteen bestempeld werd als de meest wijze man die er bestond. Het Orakel van Delphi bevond zich in het centrum van de Oudgriekse cultusplaats Delphi. Het was een zeer belangrijk orakel, gewijd aan de god Apollo. Van heinde en ver begaven zich jaarlijks duizenden mensen, vaak pelgrims, op weg

p.77:

naar Delphi om het orakel te raadplegen en de goden goede raad te vragen bij het nemen van belangrijke en moeilijke

Afkomstig van de website historiek.net

Eigen tekst van de schrijfster.
Socrates had geen ‘motto’.
De uitspraak “ik weet dat ik niets weet” staat nergens bij Plato. Wel iets wat erop lijkt, in: Apologie 21d

Deze tekst is te vinden in een document dat al een aantal jaren over het internet zwerft.

Afkomstig van Wikipedia

Eigen tekst van de schrijver. Ik ken geen tekst van Plato waar Socrates met een rechter in gesprek gaat. Dat zou ook vreemd zijn, want er bestonden geen 'rechters', het was geen beroep.

beslissingen. Als god van het licht werd Apollo immers verondersteld overal door te dringen en te zien wat aan het oog van de mensen ontgaat.

Socrates was nieuwsgierig naar kennis en wilde bijvoorbeeld graag antwoord op de vraag: wat is rechtvaardigheid? Hij vroeg dan aan iemand 'die er verstand van had' hem te vertellen wat het antwoord was op die vraag. Bijvoorbeeld een rechter. Die oordeelde immers dagelijks over goed en kwaad, dus die zou vast een antwoord hebben op de vraag wat rechtvaardigheid precies is. De rechter in kwestie dacht dat inderdaad te weten en legde het Socrates haarfijn uit. Het duurde niet lang of Socrates wees tegenstrijdigheden aan in de uitleg die de rechter gaf. Na een tijdje wist zelfs de rechter niet meer hoe 'rechtvaardigheid' nu precies te omschrijven, of het een deugd is, of het iets met vroomheid te maken heeft, of hij zelf toen en toen rechtvaardig was geweest, et cetera. Op die manier zette Socrates zijn gesprekspartners aan het denken, vanuit een gezamenlijke zoektocht naar wijsheid.

Socrates bedreef dus een heel praktische vorm van filosoferen: gesprekken voeren over abstracte concepten, door ze op concrete situaties toe te passen. Filosofie was niet voor de elite maar moest wat hem betreft nuttig zijn en gaan over praktijkervaringen. Zijn doel was gezamenlijk onderzoek doen, gezamenlijk afwegen van argumenten, een gezamenlijk leerproces en een zoeken naar wijsheid. Altijd stond een concrete ervaring centraal. Puur theoretische gesprekken over concepten, begrippen en hypothetische situaties

p.78:

waren volgens Socrates zinloos: dat levert geen ware kennis op, maar een soort 'nepkennis' of boekenwijsheid. Socrates maakte eigenlijk gedragsanalyses, hij probeerde door het gedrag en denken te bevragen, te achterhalen volgens welke regels zij handelden. Wanneer je die onbewuste regels, overtuigingen, opvattingen, expliciet maakt, bevraagt, beter begrijpt, kan dat ook tot beter gedrag leiden.

Volgens Socrates is kennis niet iets wat je opdoet via anderen door ze na te praten, maar eerder iets wat je je herinnert. Socrates schreef daarom geen boeken, volgens hem leverde dat enkel 'boekenwijsheid' op. De enige manier om volgens hem tot ware kennis te komen, was via het gesprek.

De onsterfelijke ziel bezit kennis, Socrates hielp zijn gesprekspartners zich die kennis te herinneren. Zijn methode, de maieutiek, werd de vroedvrouwenmethode genoemd.

Socrates' moeder was vroedvrouw, hij was dus bekend met het proces van geboorte en hij vergeleek zijn werk, de kennis bij de ander opdiepen, met het geboorteprocess.

In Meno zegt Socrates:

Staat in het documentje dat al een aantal jaren over het internet zwerft: <http://s01.qind.nl/userfiles/271/File/Socratische%20dialogoog.pdf>

Van sommige dingen die ik heb gezegd, ben ik niet zo zeker. Maar dat wij beter, moediger en minder hulpeloos zijn wanneer we menen dat we moeten onderzoeken, dan we geweest zouden zijn wanneer we zouden blijven steken in de fantasie dat er geen 'weten' is, en geen nut in het zoeken naar dat te weten wat we niet weten; – dat is een thema waarvoor ik zal strijden, in woord en daad, met alles wat ik in me heb.

Afkomstig van de website historiek.net

p.79:

Uiteindelijk heeft Socrates dat laatste letterlijk gedaan: hij is aangeklaagd voor zijn praktijken en veroordeeld tot de gifbeker. Toen hij zeventig jaar oud was, werd hij officieel beschuldigd van goddeloosheid en het bederven van de jeugd. Tijdens zijn leven had hij al behoorlijk wat mensen tegen zich in het harnas gejaagd door het stellen van zijn kritische vragen. Hij zou daardoor de jeugd aansporen om ongehoorzaam te zijn. Door sommige mensen werd hij ook als sofist bestempeld, dat werd in die tijd geassocieerd met een vorm van goddeloosheid. Dat betekende een ondermijning van religieuze wetten. Een ander deel van de beschuldiging betrof Socrates' ondemocratische houding. Hij had bijvoorbeeld eens gezegd dat het proces van het willekeurig kiezen van bestuurders door een volk geen garantie was voor een rechtvaardige uitkomst. Je ziet: Socrates maakte geen vrienden met zijn opvattingen en manier van spreken.

Plato beschrijft in zijn boek Apologie uitgebreid hoe het proces van Socrates verliep. Socrates bepleitte zijn eigen rechtszaak voor een jury, 500 Atheense mannen. In zijn verdediging legt hij uit hoe hij aan zijn slechte reputatie is gekomen en hij steekt en passant de draak met zijn aanklagers. Hij lijkt de zaak niet helemaal serieus te nemen en wordt met een meerderheid van 360 stemmen veroordeeld tot de gifbeker. Socrates was niet bang voor de dood, want hij redeneerde dat de dood 'van tweeën een is': ofwel een soort niets, een droomloze eeuwige slaap, ofwel een verhuizing van de ziel naar een andere omgeving, waar alle overledenen bij elkaar zijn. Voor niets hoeven we niet bang te zijn en in het andere geval hebben we ook niets te vrezen, zo was Socrates' gedachtegang. De dood van Socrates wordt ook wel het start-

Ook te vinden op:
<https://www.filosofie.nl/nl/artikel/47811/de-dood-van-socrates.html>

p.80:

punt van de geschiedenis van de filosofie genoemd. Sommigen omschrijven het als 'de oerknal van de filosofie'.

Zijn leerling Plato heeft talloze dialogen opgeschreven. Natuurlijk weten we nooit zeker wat de fantasie van Plato is geweest en wat daadwerkelijk heeft plaatsgevonden in die gesprekken.

Tekst komt uit het voorwoord van Jos Kessels bij enkele door hem heel mooi vertaalde klassieke teksten van Leonard Nelson.

Zie;

Leonard Nelson, De socratische methode. Vertaling Jos Kessels. Boom. Amsterdam 1994

Wat we wél weten is dat de manier waarop Socrates zijn gesprekken voerde, heeft geleid tot een gespreksstructuur die we tegenwoordig 'het socratisch gesprek' noemen.

De Duitse filosoof, pedagoog en politicus Leonard Nelson (1882-1927) is de grondlegger van het socratisch gesprek. Hij heeft geprobeerd de socratische methode de plek terug te geven die haar toekomt in de filosofie. Niet alleen abstract en theoretisch in de hele filosofiegeschiedenis, maar ook praktisch, door de methode toepasbaar te maken in bijvoorbeeld onderwijs, organisaties en politiek. Een socratische, vragende houding is wat je wilt ontwikkelen wanneer je meer verwondering, doordenken en diepgang in je gesprekken wilt.